

21. YÜZYILDA ÇAĞDAŞ BESTECİLERİN KOMPOZİSYONLARINDA VİYOLANIN YERİ

The Place of The Viola in the Compositions of Contemporary Composers in the 21st Century

DOI NO: 10.36442/AMADER.2024.105

Esengül KARADEMİR¹

Geliş Tarihi: 15.05.2024

Kabul Tarihi: 10.06.2024

Özet

Bu makale, 21. yüzyılda çağdaş bestecilerin kompozisyonlarında viyola çalgısına ilişkin fikirlerinin nitel araştırma yöntemlerine göre açıklandığı betimsel bir çalışmadır. Makalede, çağdaş yaklaşımları ve çalışmalarıyla öne çıkan Kaija Saariaho, Jörg Widmann, Jennifer Higdon ve Brett Dean olmak üzere dört bestecinin biyografi bilgilerine ve viyola için ürettikleri kompozisyonlarına ilişkin açıklamalarına yer verilmiştir. Araştırma verilerine, belge tarama modeli kullanılarak internet üzerinden yayımlanan makaleler, röportajlar ve bestecilerin kişisel sayfaları incelenerek ulaşılmıştır. Makale konusunun kavramsal içeriğinde, çağdaş müzik döneminin 20. ve 21. yüzyıldaki durumu ile viyolanın tarihsel gelişim sürecine değinilmektedir. Belirlenen kavramsal içeriğe göre araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle açıklanmaktadır. Araştırma sonucuna göre, 21. yüzyılda bestecilerin kompozisyonlarında viyolayı ses ve icra teknikleri özelliklerine göre tercih etme yaklaşımlarının aynı olduğu ancak işledikleri temalarda farklı çağrışımlarla betimleme yaptıkları tespit edilmiştir. Makalede, tarihsel gelişim sürecinin bir parçası olan 21. yüzyılda viyolanın çalgı kimliğine ne tür katkılar sağlandığı, bestecilerin kompozisyonlarında viyolaya olan yaklaşımları doğrultusunda ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 21. Yüzyıl, Besteci, Çağdaş Müzik, Kompozisyon, Viyola.

Abstract

This article is a descriptive study in which the ideas of contemporary composers about the viola instrument in their compositions in the 21st century are explained according to qualitative research methods. The article includes biographical information about four composers, Kaija Saariaho, Jörg Widmann, Jennifer Higdon, and Brett Dean, who stand out with their contemporary approaches and works and their explanations of their compositions for viola. The research data was obtained by examining articles published online, interviews and composers' personal pages using the document scanning method. The conceptual content of the research, the situation of the contemporary music period in the 20th and 21st centuries, and the historical development process of the viola are touched upon. According to the determined conceptual content, the data obtained in the

¹ İstanbul, Türkiye, esengulk.8891@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0812-1328

research are explained by the descriptive analysis method. According to the results of the research, it has been determined that composers in the 21st century have similar approaches to preferring the viola in their compositions based on its sound and performance techniques, but they describe the themes they cover with different connotations. In this article, it has been tried to reveal what kind of contributions were made to the musical identity of the viola in the 21st century, which is a part of its historical development process, in line with the approaches of composers in their compositions.

Keywords: 21st Century, Composer, Composition, Contemporary Music, Viola..

GİRİŞ

Viyola, klasik Batı müziğinde keman, çello ve kontrbasın yer aldığı yaylı çalgılar ailesinin bir üyesidir. Viyola, müzik tarihinde 16. yüzyıldan itibaren solo, oda müziği ve orkestra türlerinde yazılan eserlerde hem eşlik eden hem de ana ezgiyi seslendiren solo bir çalgı olarak kullanılmaktadır. (1600-1750) Barok ve (1750-1820) Klasik dönemin başlarında viyolanın fiziksel görünümü, sesi ve çalma tekniği kemana benzerlik gösterdiğinden zaman zaman kullanılmasının gerekliliği ve amacı tartışmalara konu olmuştur. Ancak viyolanın kemandan farklı bir sese ve çalma tekniğine sahip olduğu konusu, tarihsel gelişim süreci içerisinde viyola virtüözleri ve eğitimcileri tarafından açıklıkla ifade edilmiştir. 19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, viyolanın çalgı kimliği konusundaki görüş farklılıklarının sonra erdiği ve viyolanın özelliklerine göre orijinal eserler üretildiği bilinmektedir. Bu anlamda viyola, 20. yüzyıla yeni bir solukla giriş yapan çalgılardan olmuştur. Viyolanın 20. yüzyıldaki yeri dönemin müziğindeki yeni gelişmeler ışığında açıklanmaktadır.

20. yüzyılda birçok bestecinin modernizm kavramının etkisinde çağdaş yaklaşımları benimseyerek kompozisyonlarını ürettikleri bilinmektedir. Müzikteki yeni ses ve teknik denemelerle eski müzikteki kavramların yavaş yavaş terk edilmesi müzikte yeni bir dilin doğmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda dönemin bestecileri kompozisyonlarında viyolanın tınısına ve icra tekniklerine yeni özellikler kazandıran yeni seslendirme fikirlerine yer vererek orijinal eserlerle viyola repertuarına zengin katkılarda bulunmuşlardır. Bu gelişmelerin viyolayı aynı hızla 21. yüzyıla taşıdığı ve yeni kompozisyon fikirlerinin oluşumunda tercih edilen bir çalgı olarak varlığını sürdürmesine katkı sağladığı anlaşılmaktadır. 21. yüzyıla gelindiğinde klasik Batı müziğinin önceki dönem ortaya çıkan çağdaş yaklaşımlar çerçevesinde devam ettiği bilinmektedir. Ancak çağın getirileriyle beraber müzikte yeni fikirlerin de ortaya çıktığı; bu anlamda

çağdaş bestecilerin viyolanın ses özelliklerini tanımlama biçimlerinin yeni tekniklerin ortaya çıkmasında ilk zemini oluşturduğu düşünülmektedir.

21. yüzyıl internet çağı olarak adlandırılmakta ve internet kaynakları bilgiye ulaşmada kolaylık sağladığı gerekçesiyle sıklıkla tercih edilmektedir. İnternet üzerinden küresel erişim sağlamak müzik sanatı açısından da oldukça önemli görülmektedir. İnternet, belgesel kayıtları muhafaza etmede ve bilgiye erişimde hız açısından kolaylık kazandırmıştır. Bu anlamda klasik Batı müziğinin eski ve yeni eserlerine, bestecilerin ve icracıların son çalışmalarına da erişim sağlanmaktadır. Makalede, internet üzerinden yayımlanan makaleler, röportajlar ve bestecilerin kişisel sayfaları incelenmiş; çağdaş bestecilerin viyola için ürettikleri yeni kompozisyonları hakkındaki açıklamalarına yer verilmiştir.

Çağdaş bestecilerin solo ve oda müziği türlerindeki eserlerinde, yeni kompozisyon fikirlerini oluştururken viyolayı tercih etme nedenleri, müzikal özelliklerini kullanarak ifade etmek istedikleri duygu ve düşünceleri çalma teknikleri açısından nasıl işledikleri, 21. yüzyılda viyolanın müzikal kimliği açısından cevapları merak edilen sorulardır. Makalede, 21. yüzyılda viyolanın klasik Batı müziğindeki yeri ile çağdaş bestecilerin viyolayı bir çalgı ve ses olarak nasıl tanımladıklarının belirlenmesi amacıyla ele alınan konu, betimsel bir çalışmayı içermektedir. Bu doğrultuda “Çağdaş Bestecilerin Yeni Kompozisyon Fikirlerinin Oluşumunda Viyolanın Yeri Nedir?” sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuç kısmında ise bestecilerin viyolayı çalgı özellikleri bakımından yeni kompozisyon fikirlerinde nasıl değerlendirdikleri ve konumlandıkları yorumlanarak açıklanmaktadır.

Bu çalışma, viyola çalgısının tarihsel gelişim süreci içerisinde 21. yüzyılda ulaştığı müzikal özelliklerini çağdaş bestecilerin yeni kompozisyonlarda işleyiş biçimlerine göre tanımlamak; gelecekte üretilecek yeni kompozisyonlar ve bu tür araştırmalara kaynak olması açısından önemli bulunmaktadır.

Modern Müzik Döneminin Viyolaya Katkıları

20. yüzyılda modernizm ile beraber resim, mimari, heykel, dans, tiyatro, opera ve müzik dallarında birçok sanatçının, yapıtlarında ifade etmek istedikleri modern fikirleri Çağdaş Sanat Akımları adı altında icra ettikleri bilinmektedir. Çağdaş sanat akımlarının müzik sanatındaki yansımaları, İzlenimcilik, Dışavurumculuk, Fütürizm, Neoklasisizm, Anlatımcılar, Yeni Klasikçiler, Deneyciler, Folklorculuk, Dizisel

Yazıcılık, Somut Müzikçiler, Gerçeküstücüler olarak bilinmektedir. Bu akımlardan etkilenen müzisyenler önceki dönemlerden kalan zengin bilgi birikimleri ve yaşadıkları çağın getirileriyle beraber müzik dilinde yeni anlatım biçimlerini ve seslendirme tekniklerini yapıtlarıyla ifade etmişlerdir. Müzikte izlenimcilik akımının öncüsü olarak bilinen Fransız besteci Claude Debussy (1862-1918) ürettiği yapıtlarla atonal müzik kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Debussy'nin ardından Avusturya-Macaristanlı besteci Arnold Schönberg (1874-1951) atonal müzik zemininden yararlanarak “On iki ton” tekniğini yaratmış ve müzikte kompozisyon dilinde önemli bir gelişme kaydetmiştir (Mimaroglu, 1999: 120-153). 20. yüzyılda müzikteki bu önemli gelişmelerin ortaya çıkma süreci üç döneme ayrılarak incelenmektedir. Yıllara göre, 1900-1918 arasında yeni sesler üzerine arayışlar ve denemeler, 1919-1945 arasında klasisizme dönüş ve dizisel yazıda gelişmeler, 1945 ve sonrasında ise doğal seslerin denenmesi ve yeni kompozisyon stillerinin ortaya çıkması halinde üçe ayrılmaktadır (Kaygısız, 2004: 255-260). Bu dönemin müziğindeki modern yaklaşımlar çoklu tonalite kavramına geçilmesi, ton dışı sesler ve yeni akor dizilimlerinin kullanılmasıyla atonal kavramının oluşturulması temelinde gelişme göstermiştir. Ritim ve ölçü biçimlerinde aynı anda iki farklı ölçü ve ritim kalıplarının üst üste kullanılması, süslemeli ses efektlerinde yeni semboller ve kalıpların denenmesi, sonat gibi eski form biçimlerinden uzaklaşılması ve yeni formların oluşturulması gibi kavramların ortaya çıkmasıyla müzik dilinde teori ve icra bakımından modern gelişmeler yaşanmıştır (Mimaroglu, 1999: 119).

20. yüzyılda tonal müziğin terk edilmeye başlanması, atonal ve on iki ton sistemi kavramların ortaya çıkması, müzikte ses ve teknik yapılarla keskin bir değişimi simgelemektedir. Birçok besteci yeni müzik diline hâkim eserler üretirken müzikte alışılmış seslerden uzaklaşması bazı müzisyenler ve dinleyiciler tarafından estetik bulunmamıştır. Ancak her sanat dalında olduğu gibi eski yapıların korunması gerektiği fikrini savunan sanatçıların olduğu bilinmektedir. Bu yaklaşımlar postmodernizm kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Müzikte postmodernizm eski müziklere ait yapılardan kopmadan, anımsatıcı biçimde yeni müzik çalışmalarının yapılmasını kabul etmektedir. Geçmişle bağını koparmamış hem özgür hem de zorlayıcı bir tavır sergilemeden müzikte yeni kavramının kurullarla bir koşul olarak değerlendirilmediği anlayışları içermektedir. Sanat alanlarının birçoğunda olduğu gibi müzikte de en belirgin şekilde geriye dönüş olarak yorumlanmaktadır (Chevassus, 2011: 15).

20.yüzyılda, klasik Batı müziğindeki modern yaklaşımların, yeni sesler ve melodi kullanımlarının çalgıların tınsal yapısını ve çalma

tekniklerini geliştirdiği, dolayısıyla viyolanın da bu yeni gelişmelere dâhil olduğu bilinmektedir. Modern döneme kadar viyolanın, keman kadar çalgı kimliğinin ön plana çıkmadığı bilinmektedir. 20.yüzyıldaki viyola icracıları bu durumun, viyola için üretilen orijinal eser sayısının az ve farklı çalgılardan viyolaya uyarlanmış eserlerle sınırlı bir repertuvara sahip olmasından kaynaklandığına dikkat çekmişlerdir. Dönemin viyola icracılarının viyolanın farklı ve özel bir çalgı kimliğine ulaşması adına yeni eserlerin üretilmesi için bestecilere eser talebinde buldukları bilinmektedir. Modern dönemin önemli müzisyenlerinden Watson Forbes, Lillian Fuchs, Leonard Mogill, Johannes Palaschko, Enrico Polo, William Primrose, Lionel Tertis ve Maurice Vieux, viyolanın teknik çalma özelliklerinin daha iyi öğrenilmesi ve alto ses rengiyle müzikal özelliklerinin daha belirgin hale gelmesi için orijinal eserler üretilmesini ve eski eserlerin tekrar düzenlenmesini sağlamışlardır. Bu isimlerin çalışmaları doğrultusunda çağdaşları olan P. Hindemith, R. Clarke, B. Bartok, A. Schinittke, K. Penderecki ve W. Walton gibi besteciler ve virtüözler de viyola repertuvarına çağdaş ve orijinal eserlerle katkıda bulunarak viyolaya özel bir çalgı kimliği kazandırmışlardır (Riley, 1993: 185-186).

Bu dönemde, viyolanın solo repertuvarının orijinal eserlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. 20. yüzyıldaki gelişmeler doğrultusunda viyola, bestecilerin özel ilgi duyduğu bir ses olarak sadece solo değil, oda müziği eserlerinde de ön plana çıkan melodik pasajlarda kullanıldığı bilinmektedir. Dönemin önemli bestecilerinden Claude Debussy, Maurice Ravel ve Albert Roussel viyolayı oda müziği eserlerinde önemli melodik geçişlerde, armoniklerde ve hızlı çalınması gereken pasajlarda öne çıkararak teknik açıdan zor seviye icra gerektiren melodilerde kullanmışlardır (Uscher, 1980: 53). Bu anlamda 20. yüzyılda viyolanın klasik Batı müziğinde yaylı çalgılar arasında solo ve eşlik çalgı olarak yeni eserlerle zengin bir repertuvara sahip olduğu görülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan belgesel tarama yöntemi kullanılmış; kavramsal içeriğe bağlı olarak açıklanmak üzere elde edilen bulgular ise betimsel yöntem ile aktarılmıştır. Belgesel tarama yöntemi var olan kayıt ve belgelerin incelenmesi için uygulanmaktadır (Karasar,2006:183). Ulaşılan veriler neticesinde araştırma, 21. yüzyılda viyola için eser üreten ve çalışmalarıyla ön plana çıkan Kaija Saariaho, Jörg Widmann, Jennifer Higdon ve Brett Dean olmak üzere dört besteciyle sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın bulgular kısmında, bestecilerin biyografilerine ve yeni kompozisyon fikirlerinde viyolayı neden tercih ettikleriyle ilgili açıklamalarına yer verilmiştir. Bestecilerin kompozisyonlarında viyolayı tercih etme nedenlerine ilişkin incelenen ifadeleri betimsel yöntemle açıklanmaktadır. Araştırma modeli içeren betimsel yöntem ile bir konu hakkındaki görüşler, tutum ve yargılar tespit edilmektedir. Bu tespitler ile ortaya çıkan durum hakkında bir karara varılması amacıyla betimleme yöntemi araştırmalarda baştan sona kullanılmaktadır (Cebeci,2010:7).

Çalışma Evreni

Araştırmanın evrenini, yapılan alan ve literatür taraması ile ulaşılan kaynaklar neticesinde 21. yüzyılda kompozisyonlarında viyolaya yer veren, kompozisyonlarını nasıl oluşturduklarıyla ilgili açıklamalarda bulunan ve çağdaş yaklaşımlarıyla ön plana çıkmış Kaija Saariaho, Jörg Widmann, Jennifer Higdon ve Brett Dean olmak üzere dört besteci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, dört besteciye ait biyografi bilgileri ve kompozisyonlarına ilişkin açıklamalarıyla ilgili veriler, belge tarama yöntemiyle, internet üzerinden erişilen dergilerde, yayımlanmış makaleler ve kayıt altına alınmış röportajlar ile bestecilerin kişisel sayfalarında tanıtım amaçlı yer verilmiş yazınsal kaynaklar incelenerek toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle açıklanmaktadır. Betimsel analiz, araştırmada elde edilen bulguların, araştırma konusuyla ilgili önceden belirlenen ve açıklanan kavramsal içeriğe göre düzenlenerek anlaşılır biçimde yorumlanmasıdır. Betimsel analiz yöntemiyle, bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulabilir ve araştırma konusunun tematik çerçevesine göre olgular karşılaştırılabilir. Bu doğrultuda araştırmacı analizlerin sonucuna bağlı olarak ileriye dönük tahminini yorumlarda da bulunabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021:243-244).

BULGULAR ve YORUMLAR

21. Yüzyılda Çağdaş Bestecilerin Yeni Kompozisyon Fikirlerinde Viyolanın Yeri

21. yüzyıla geçişle beraber klasik Batı müziğinde önemli bir değişimin veya bir kesintinin yaşanmadığı, çağdaş sanat akımlarını izleyen müzisyenlerin bu akımlara yönelik çalışmalarını aynı kararlılıkla devam ettirdikleri düşünülmektedir. Müziğin, her yeniçağın başlangıcında, Antik Yunan (M.Ö. 1500) döneminden itibaren Ortaçağ, Rönesans, Barok, Klasik, Romantik, Modern ve Çağdaş dönemler olarak farklı isimlerle tanımlanması, 21. yüzyıla geçişte de aynı biçimde yeni bir dönem ismiyle tanımlanacağı düşüncesini doğurmaktadır. Yeniçağda yeni bir müzik döneminin ortaya çıkması gibi bir beklentinin postmodernizm kavramının ortaya çıkışıyla beraber estetik kaygılar nedeniyle kesintiye uğradığı ancak yeni müzik denemelerinin dinleyici ve icracı beğenisine yönelik bir kaygı taşınmadan yapıldığı düşünülmektedir. Modernizm ile beraber, 1970'lerde bilgisayar ses sentezi, gürültü kompozisyonu, yeni karmaşıklık, spektral müzik ve minimalizmdeki gelişmelerden bu yana 21. yüzyıla geçişte büyük bir yenilik olmadığı ve müziğin kararlılıkla devam etmesine avangardın grileşmesinin sebep olduğu düşünülmektedir (Griffiths, 2010: 409-412). 21. yüzyılda da çağdaş sanat akımlarını izleyen, yeni bir akıma kapı açan ya da bireysel fikirleriyle herhangi bir kavramı tanımlama kaygısı taşımadan eser üreten besteciler olduğu bilinmektedir. Eski müziklere ait bilgi birikiminden de yararlanarak yeni fikirler yaratan besteciler, klasik Batı müziğine solo, oda müziği ve orkestra türlerinde olmak üzere çağdaş kompozisyonlarıyla katkıda bulunmaya devam etmektedirler.

21. yüzyılda da viyola çalgısı klasik Batı müziği kompozisyonlarında solo ve eşlik çalgı olarak kullanılmakta; çalgı kimliğine yeni ses denemeleriyle ve teknik çalışmalarla katkı verilmektedir. Örneğin; Görgülü'nün (2006) "20. Yüzyıl Çağdaş Türk Müziği'nde Viyola Repertuarı" adlı yüksek lisans tezindeki açıklamalarına göre 2000-2005 yılları arasında viyola için kompozisyon üreten 12 çağdaş Türk bestecinin 16 farklı kompozisyonu olduğu anlaşılmaktadır. Bestecilerin viyola kompozisyonlarıyla ilgili bilgilere ulaşmayı sağlayan diğer kaynaklardan biri de internette yer alan müzikle ilgili nota, ses ve belgelerin yayımlandığı sitelerdir. Bu internet sitelerinden bir olan "en-academic.com" sitesinde, 2000-2007 yılları arasında solo viyola kompozisyonları olan 27 farklı besteciye ve 34 esere ilişkin bilgiye yer verildiği görülmektedir. Bir başka kaynak ise IMSLP (Uluslararası

Müzik Notaları Kütüphanesi Projesi) adıyla bilinen müzik kütüphanesine ait “imslp.org” sitesidir. Bu internet sitesinde 42 bestecinin 2000-2022 yılları arasında ürettiği 82 adet solo viyola eserine yer verilmiştir. Bu eserlerden bazılarının sonat, sonatin, canon, romans ve partita gibi bilinen müzik türlerinde yazıldığı görülmektedir (Karademir,2022: 43-51). Bu kaynaklardan edinilen bilgilere göre 21. yüzyılın ilk 22 yılını kapsayan süreçte 81 bestecinin 132 farklı viyola eserinin olduğu ve bestecilerin farklı kompozisyon fikirlerini işlerken viyolayı tercih ederek repertuvarına katkı sağladıkları anlaşılmaktadır.

21. yüzyılda alanında önde gelen çağdaş besteci ve viyola virtüözü Garth Knox, viyolada klasik çalma tekniklerinden farklı bir yaklaşımla viyolaya yeni ve ileri seviye icra teknikleri kazandıran kompozisyonlar üzerinde çalışmaktadır. Knox bu yeni tekniklerin ortaya çıkma sebebini şöyle açıklamıştır:

“Klasik müzik yorumcuları, teknik çalışmaları (gamlar, arpejler, parmak etütleri vb.) yaparken, faydalı olacağı bilgisinden emin olarak çalışabilirler. Ancak günümüzde yeni müzikteki tarzların aşırı çeşitliliği nedeniyle artık yeni bir parçanın üretilmesi ilişkin taleplere cevap vermek için yeni bir çalma tekniğini inşa etme durumu daha sık görülmektedir. Bununla birlikte incelenebilecek teknikler vardır, bunlara “genişletilmiş teknikler” (genellikle biraz daha ileri seviye klasik teknikler anlamına gelir) denir. Aklıma bu teknikleri gösteren bir dizi eser yazma fikri geldi” (Garthknox, t.y)¹.

Knox, genişletilmiş teknikler kavramıyla, viyola kompozisyonlarındaki ileri seviye icra gerektiren pasajlara dikkat çekerek bu pasajların nasıl çalınacağıyla ilgili açıklayıcı bir teknik çalışma metodunun gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bu anlamda çağdaş bestecilerin viyolayı yeni kompozisyon fikirlerinde tercih ederken çalma tekniklerini ve ses özelliklerini işleme biçimlerinde zor denilebilecek ileri seviye çalma teknikleri kullandıkları ve detaylı bir çalışmayı gerektiren pasajlar ürettikleri anlaşılmaktadır. Bestecilerin kompozisyonlarında bu ileri seviye icrayı gerektiren pasajları üretme yaklaşımlarıyla yeni seslendirme tekniklerini ortaya çıkardıkları düşünülmektedir. Çünkü bu yaklaşımların önceki dönemde de bestecilerin duygu ve düşüncelerini aktarırken seslendirmede yeni ifade araçlarına ihtiyaç duymalarını sağladığı ve yeni seslendirme tekniklerini tanımlamak için yeni semboller ürettikleri bilinmektedir. Bu semboller yeni ses efektleri olarak literatüre geçmiştir. Ses efektleri duyum olarak, sessizlik, doğal ve yapay armonikler, standart dışı akortlamalar, glisando ve ayrıca geleneksel

---

¹ t.y: tarihi yok (kısaltma)

pizzicato kullanımına devam edilerek kullanılmıştır. Yay ve parmak kullanımında ise sol elde “buzz” terimiyle telin tırnağa karşı titreşimi, parmağın mızrap gibi kullanılarak çalındığı pizzicatolar, yay kullanımında “tremolo”, yayın tahta kısmıyla “col legno”, yay tuşeye yaklaştırılarak “sul tasto”, yay köprüye yaklaştırılarak ponticello gibi terimler ve sembollerinin kullanıldığı bilinmektedir (Kostka, 2006: 225-226).

Araştırmada, çağdaş bestecilerin viyolayla ilgili çalışmalarından ve Knox’un da ifade ettiği konudan yola çıkılarak; bestecilerin yeni kompozisyonlarında ifade etmek istedikleri duygu ve düşünceleri işlerken viyolanın çalma tekniklerine bağlı olarak ses özelliklerini tercih ettikleri ve aynı zamanda yeni ses denemeleriyle yeni çalma tekniklerinin oluşmasına kaynak sağladıkları düşünülmektedir.

Müzik tarihinde talep ve sipariş üzerine üretilen kompozisyon geleneğinin 21. yüzyılda da devam ettiği; viyola için yazılan kompozisyonların hem viyolacılar hem de besteciler tarafından gelen talep veya sipariş ile üretildiği bilinmektedir. Örneğin; Curtis Müzik Enstitüsünde ve Julliard Müzik Okulunda viyola eğitimcisi ve virtüöz Hsin-Yun Huang çağdaş bestecilerden yeni viyola kompozisyonları üretmelerini talep etmiştir. Diğer yandan Huang’ın talebi dışında da ona özel olarak viyola için kompozisyon yazan besteciler olduğu bilinmektedir. Steven Mackey 2007 yılında “Ground Swell”i, 2005’te besteci Shih-Hui Chen “Remembrance”ı, 2011’de Poul Ruders “Romances”ı bestelemiş ve Huang bu eserleri uluslararası sahnelerde seslendirerek büyük bir beğeni toplamıştır (Hsinyunhuang, t.y.)¹. Bu anlamda sipariş ve talep üzerine yeni kompozisyonların üretildiği örneklerin çoğaltılabileceği düşünülerek, viyola için yazılan yeni kompozisyonların oluşturulma aşamasında bestecilerin işledikleri fikirlerin ve temaların neler olduğu merak edilmektedir.

Makalenin bu bölümünde araştırmanın problem cümlesi olan “Çağdaş Bestecilerin Yeni Kompozisyon Fikirlerinin Oluşumunda Viyolanın Yeri Nedir?” sorusuna ilişkin bulgular açıklanmak üzere, Kaija Saariaho, Jörg Widmann, Jennifer Higdon ve Brett Dean’e ait kısa biyografi bilgilerine ve viyola kompozisyonlarına ilişkin açıklamalarına yer verilmektedir.

---

¹ t.y: tarihi yok (kısaltma)

Kaija Saariaho

Dünyanın önde gelen besteci ve icracılarından biri olan Kaija Saariaho 1952'de Helsinki'de doğdu. Sibelius Akademisi'nde öncü modernist Paavo Heininen ile çalıştı. 1982'den itibaren ise Paris'teki IRCAM araştırma enstitüsünde çalışmalarına devam etti. Saariaho, IRCAM'da bilgisayar destekli kompozisyon tekniklerini geliştirdi ve bant üzerinde canlı elektroniklerle çalışma konusunda deneyim kazandı. Yoğun ses kütlelerinin yavaş dönüşümlerle şekillendirilmesine vurgu yapmasını sağlayan bu deneyimler Saariaho'nun orkestra için yazmaya olan yaklaşımını etkiledi. IRCAM'dan önce Saariaho, Fransız "spektralist" bestecilerin ses spektrumunun bilgisayar analizine dayanan tekniklerine ilişkin analitik bir yaklaşım gösterdi. Bu analitik yaklaşım ona, harmonik yapılar oluşturmak için kendi yöntemini geliştirmenin yanı sıra harmonikler, mikrotonali ve saf tondan tiz olmayan gürültüye kadar uzanan ayrıntılı ses sürekliliğini kullanan notasyonu geliştirme konusunda ilham verdi. Saariaho, daha sonra operaya dönüş yaparak L'Amour de loin", "Adriana Mater", "Emilie", "Château de l'âme", "Oltra mar", "Quatre Instants", "La Passion de Simone" adlı eserlerde vokal ses üzerine çalışmalar yapmıştır. Bu eserler onun sesler için yazma deneyimini, daha düzenli tekrarların eşlik ettiği yeni bir modal yönelimli melodi damarını ortaya çıkarmış ve bestecilik dilinin bir miktar netleşmesini sağlamıştır. Sonraları yön değişikliği yapan Saariaho, flüt ve oda orkestrası için Aile du Songe (2001) ve büyük orkestra için Orion (2002), çello ve orkestra için Notes on Light (2006) ve Bergman'dan ilham aldığı Laterna Magica (2006) eserlerini üretmiştir. Saariaho, Grawemeyer, Wihuri ve Nemmers olmak üzere büyük bestecilik ödüllerinin sahibi olmuştur. Kaija Saariaho'nun müzikleri, Müzik Satış Şirketleri Grubunun bir parçası olan Chester Music ve Edition Wilhelm Hansen tarafından özel olarak yayınlanmaktadır (Saariaho, 2015).

Saariaho, müzikte bilgisayar analizli ses spektrumları işleyen ve elektronik sesi klasik Batı müziği türündeki kompozisyonlarında işleyen çağdaş bestecilerdendir. Saariaho'nun "Vent Nocturne" adlı solo viyola eseri de elektronik ses eşliğinde çalınan eserlerden biridir. Eser, virtüöz Garth Knox tarafından seslendirilmiş ve konser kaydı bir video halinde internette yayınlanmıştır (Youtube, 2021).

Saariaho kompozisyonunu oluşturma aşamasında viyolayla ilgili fikirlerini şöyle açıklamaktadır:

"Vent nocturne ("Gece Rüzgarı") fikri aklıma ilk kez Georg Trakl'in şiirlerinin iki dilli bir baskısını okurken geldi. İki dilin (Almanca ve Fransızca) bu eşzamanlılığı beni viyola ve elektronik arasındaki ilişki

üzerine düşünmeye yöneltti. Eser iki bölümden oluşuyor: Sombres aynalar ("Karanlık Aynalar") ve Soupirs de l'obscur ("Belirsizliğin Nefesleri"). Bunlar, adlarından da anlaşılacağı gibi, önce simetrik düşünmeye, sonra da cümleleri tamamlayan iç çekişten pek de farklı olmayan glisandonun varyasyonuna odaklanır. Benim için viyola sesi her zaman nefes alma sesini çağrıştırmıştır ve nefes alma sesi rüzgârla birlikte elektronik parçanın önemli bir unsuru haline gelmiştir" (Saariaho, 2015).

Jörg Widmann

Alman besteci ve virtüöz Jörg Widmann, 19 Haziran 1973'te Münih'te doğdu. 1994-1995 yıllarında Münih'teki Hochschule für Musik'te hocası Gerd Starke'den ve daha sonra New York'taki Juilliard School'da hocası Charles Neidich'ten klarnet eğitimi aldı. 1997-1999 yıllarında Karlsruhe'de Heiner Goebbels ve Wolfgang Rihm ile çalışmalarına devam etti. Widmann'ın düzenli olarak Daniel Barenboim, Tabea Zimmermann, Heinz Holliger, Andrés Schiff, Kim Kashkashian ve Hélène Grimaud gibi müzisyenlerle konserler vermektedir. Widmann'ın kompozisyonlarının çekirdeğini yaylı çalgılar dördlüsü oluşturur: Yaylı Çalgılar Dördlüsü No. I eseri (1997), Choralquartett (2003/2006) ve 2003 yılında Arditti Quartet ve Jagdquartett tarafından seslendirilmiştir. Kasım 2015'te Paris Orkestrası ve solist Antoine Tamestit tarafından prömiyeri yapılan Widmann'ın Viyola Konçertosu ile 2018'de yazılan Carolin Widmann için 2 No'lu Keman Konçertosu enstrümanların ses olanaklarını benzersiz bir şekilde ortaya koyan eserlerindedir. Jörg Widmann, besteleriyle çok sayıda ödül almıştır. Berlin ve Bavyera Güzel Sanatlar Akademisi, Hamburg'daki Özgür Sanat Akademisi, Alman Dramatik Sanatlar Akademisi ve Mainz Bilim ve Edebiyat Akademisi'nin tam üyesidir. Berlin Deutsches Senfoni Orkestrası, Cleveland Orkestrası, Salzburg Festivali, Lucerne Festivali, Köln Filarmoni, Viyana Konzerthaus ve Berlin Filarmoni Orkestrası'nın misafir bestecisi olarak görev yapmıştır. Widmann, Viyola Konçertosu'nu bilinen klasik konçerto seslendirme tarzından farklı bir biçimde ele almıştır. Klasik konçertoların sahnede seslendirilme biçiminde icracı sahnenin önünde ve ortasında yer alırken Widmann bu seslendirme şeklini değiştirerek, icracının sahnede dolaşması, yüksek sesle enstrümanların akort edilmesi ve son derece zor pasajlar arasındaki geçişlerde çığlık atılması gibi şaşırtıcı temalar kullanmıştır. Widmann klasik Batı müziğinin geleneklerine oldukça hâkim bir bestecidir; ancak eski ile yeni müziğin karışımı Widmann'ın tüm eserlerinde, özellikle de konçertolarında

belirgindir (Joergwidmann, t.y.)¹

Jörg Widmann'ın Viola Konçertosu virtüöz Antoine Tamestit tarafından seslendirilmiş ve konser kaydı internette yayınlanmıştır (Youtube, 2018). Widmann'ın kompozisyonundaki fikirler çağdaş yaklaşımların yeniye keskin bir dönüşünün olduğu anlamını taşıyor olabilir; ancak klasik Batı müziğinin geleneklerini reddetmediğini ve böyle bir hedefinin olmadığını Viola Konçertosuna ilişkin 2015'te verdiği bir röportajda net bir şekilde şöyle açıklamaktadır:

“Konserlerime katılan birisinin benim müzik dilimle, zamanımızı nasıl gördüğümle ve ayrıca geçmişin müziğini nasıl gördüğümle ilgili bir şeyler deneyimleyeceğini düşünüyorum. Gerçekten Klasik, Romantik ve Barok'u birleştirmeye çalışıyorum. İlk bakışta birbirine ait olmayan iki şeyi birleştirmek her zaman önemlidir. Benim için viyola her zaman her şeyden önce olağanüstü bir vokal enstrümanı olmuştur. Benim için bir müzisyen olarak viyolayla oda müziği çalmak dünyanın en güzel şeylerinden biri. Başka herhangi bir yaylı çalgıda düşünülemeyecek hikâyeler yalnızca viyolanın C teliyle anlatılabilir. Viyola Konçertosunun ana ortamı ütöpik bir ülkedir: başlangıçta yabancı hissi veren bir alan, mümkün olan ve olmayan tüm varyasyonlarda yalnızca viola pizzicati'nin doldurduğu; sonra hayali bir doğu masal diyarından bir özlem şarkısı olarak; nihayet eserin en önemli parçasını, viyola için bir aryayı ve son derece sessiz yaylıları ortaya çıkaran sanatsal açıdan saçma ustalık çağlayanlarına dalma; batık bir dünyaya acı verici samimi bir veda” (Michaelwriteswords, 2015).

Jennifer Higdon

Amerikalı besteci Jennifer Higdon 1962'de Brooklyn'de doğdu. 18 yaşında resmi müzik çalışmalarına başladı ve 21 yaşında çağdaş klasik müziğin önemli isimlerinden biri haline geldi. Higdon'un çalışmaları orkestra, oda müziği, nefesli orkestra, vokal, koro ve operaya kadar çok çeşitli türleri temsil ediyor. Amerikan Orkestraları Birliği, onun Amerika'nın en sık icra edilen bestecilerinden biri olduğunu bildirmiştir. Higdon bariton Thomas Hampson, piyanistlerden Yuja Wang ve Gary Graffman, kemancıardan Nadja Salerno-Sonnenberg, Jennifer Koh ve Hilary Hahn gibi sanatçılar için de eserler yazmıştır. Keman Konçertosu ile 2010 Pulitzer Müzik Ödülü'nü aldı ve komisyon bu eseri "akıcı lirizmi göz kamaştırıcı ustalıkla birleştiren son derece ilgi çekici bir parça" olarak nitelendirdi. 2016-17 ve 2017-18 akademik yıllarında Missouri Kansas

---

¹ t.y: tarihi yok (kısaltma)

City Üniversitesi'nde görev yaptı. Eserleri 70'in üzerinde CD'ye kaydedildi. Higdon, kariyeri boyunca En İyi Çağdaş Klasik Beste dalında üç Grammy kazandı: birincisi 2010'da Vurmalı Çalgı Konçertosu, 2018'de Viyola Konçertosu ve 2020'de Arp Konçertosu. Higdon, Bowling Green Eyalet Üniversitesi'nden Müzik alanında Lisans Derecesi, Curtis Müzik Enstitüsü'nden Sanatçı Diploması, Pensilvanya Üniversitesi'nden yüksek lisans ve doktora derecelerini aldı. Hartt School ve Bowling Green Eyalet Üniversitesi'nden kendisine fahri doktora unvanı verildi. Dr. Higdon'ın müziği yalnızca Lawdon Press tarafından yayınlanmaktadır (Jenniferhigdon, 2009).

Jennifer Higdon'ın Viyola Konçertosu virtüöz Antoine Tamestit tarafından seslendirilmiş ve konser kaydı internette yayınlanmıştır (Youtube, 2020). Hidgon, Viyola Konçertosu hakkında kompozisyon sürecini ve viyolaya ilişkin düşüncelerini klasik müzik dergisi Earrelevant'a verdiği röportajda değinmiştir. Hidgon'un açıklamaları şu şekildedir:

“Viyola Konçertosu ile ilgili önemli faktörlerden biri baş komitenin Kongre Kütüphanesi olmasıdır. Bu eser, kütüphanenin konser serisinin 90. yıl dönümü için, fonu onlarca yıldır pek çok hizmete imza atan Elizabeth Sprague Coolidge'in onuruna sipariş edildi. Kongre Kütüphanesi'ndeki sahne kesinlikle çok küçük, bu yüzden eserin çok daha küçük bir orkestra için yazılması gerektiğini biliyorduk. Viyolanın koyu rengini seviyorum, dolayısıyla konçertonun ilk bölümü çok yavaş ve lirik. Viyolanın ses kalitesi karar vermeme sağladı. Keman Konçertosu gibi üç bölümlü bir konçerto ama bölümler biraz farklı ayarlanmış. Baş eş-komasyon Kongre Kütüphanesi olduğundan, bunun kulağa gerçekten Amerikan gibi gelen bir şey olduğundan emin olmak istedim çünkü orası tam bir Amerikan kurumu. Kemanla enstrümanı çok yukarılara taşıyabilirsiniz, bu da onu dokudan dışarı çıkarır, ama ben viyoladaki alçak sesleri seviyorum. Her zaman zirvede olmayan o zengin sesi seviyorum. Ama kendime çok Amerikalı gelen, ritimlerin çok Amerikalı olduğu bir şey istediğim için kendime bu meydan okumayı koymuştum. Viyola bu düşük aralıklarda çok yavaş kalıyor, bu yüzden onu farklı bir aralığa yükseltmem ve gerçekten her notanın çalması için gereken süreyi düşünmem gerekti. Viyola için yazarken bunu biraz düşünmelisiniz çünkü kelimenin tam anlamıyla o enstrüman için en iyi şekilde çalışan doğru tempoyu bulmalısınız, bu yüzden içinde bazı virtüöz yazılar var. Bu konçertoda kesinlikle virtüöz bir yazı var. Eşlik eden grup olan orkestra için de idare edilebilir bir şey istiyorsunuz. Sürekli bunu düşünmeli ve onları solonun yolundan uzak tutmalısınız. İlginç bir meydan okumaydı. Ayrıca, çok sayıda diğer viyola konçertolarına baktığımda tonlarının biraz

koyu olduğunu fark ettim, bu yüzden çok "yüksek", çok canlı bir parça yapmak için yoğun bir çaba harcadım, çünkü insanlar bunu yapmıyor. Normalde bunu viyolayla ilişkilendirmem. Eserleri incelemeye başladığımda hayrete düştüm. Bulabildiğim her viyola konçertosu oldukça karanlıktı. Daha başlamadan, karanlık olmayan bir şey olacağına karar verdim, bu da başka bir zorluktu” (Earrelevant,2019).

Brett Dean

Besteci, viyolacı ve orkestra şefi olarak tanınan Brett Dean 1961’de Avustralya’da doğdu. 1985 yılında Almanya’ya taşındı ve Berlin Filarmoni Orkestrası’nın bir üyesi olarak on dört yıl boyunca çalıştı ve bestelerini burada üretmeye başladı. Dean’in müziği, aralarında Sir Simon Rattle, Vladimir Jurowski, Simone Young, Daniel Harding, Andris Nelsons, Marin Alsop ve Sakari Oramo'nun da bulunduğu dünyanın önde gelen şefleri ve orkestraları tarafından desteklenmektedir. Çalışmalarının çoğunu, eşi Heather Betts'in sanat eserlerinden ilham aldığı bir dizi kompozisyon da dâhil olmak üzere edebi, politik, çevresel veya görsel uyaranlardan yararlanarak üretmiştir. Viyolacı ve orkestra şefi olarak yoğun bir performans kariyerine sahip olan besteci birçok bestecilik ödülünün sahibi olmuştur. Dünyanın önde gelen orkestralarının birçoğuyla kendi Viyola Konçertosu'nu seslendirmektedir. Uluslararası çok sayıda oda müziği ve senfoni orkestralarında görev almıştır. Brett Dean'in müziği BIS, Chandos, Warner Classics, ECM Records ve ABC Classics için kaydedildi. Öne çıkanlar arasında, Dean yönetimindeki İsveç Oda Orkestrası tarafından gerçekleştirilen Gölge Müziği, Ahit, Kısa Hikâyeler ve Etudenfest ile Sidney Senfoni Orkestrasında Viyola Konçertosu 2016'da BIS'te yayınlandı. Hamlet'in DVD'si Haziran 2018'de Glyndebourne tarafından piyasaya sürüldü ve 2019'da Gramofon Ödülü'nü kazandı (Intermusica, 2023).

Brett Dean'in Viyola Konçertosunu virtüöz Lawrence Power yorumlamış ve konser kaydı internette yayınlanmıştır (Youtube, 2022). Dean'in kompozisyonunu oluşturma aşamalarında viyolayı nasıl değerlendirdiğine ilişkin açıklamaları şöyledir:

“Klasik ve romantik dönemlerin bu tür başyapıtlarından büyük ölçüde yoksun olan viyolacılar, genellikle keman ve çello çalan meslektaşlarımıza göre 20. ve 21. yüzyıl müziğini daha büyük bir tutkuyla kucaklama eğilimindedirler. Burada solo viyola repertuarının da şüphesiz keyifli anları ve güçlü pozitif enerjisi var. Örneğin Bartok konçertosunun ve Hindemith'in "Schwanendreher"inin son bölümleri, viyolaya halktan ilham alan eşsiz bir tazelik ve coşkun bir ses katıyor. Ancak iş viyola

karakterinin gerçek özünü bulmaya geldiğinde, bunlar belki de kuraldan ziyade istisnalardır. Dolayısıyla artık hem besteci hem de icracı olarak viyola konçertosunun biçimine yaklaşma fırsatına sahip olmak eşsiz bir ayrıcalık ve zorluktur. Her şeyden önce, seçtiğim bu ilginç derecede güzel, biraz da esrarengiz enstrümanla olan ilişkim hakkında düşüncelerle doldurdum kendimi. Kişinin kendisi için bir konçerto yazmanın alışılmadık derecede uygulamalı doğurganlığı nedeniyle, aynı zamanda diğer birçok eserimi şekillendiren dış programatik etkilerden veya hikâyelerden uzak, müziğin işleyişine ilişkin düşüncelere de ilham verdi. Bu nedenle bu esere Viyola Konçertosu adı verilmiştir. Parça, tasarımdan çok tesadüf eseri, üç bölümden oluşan geleneksel konçerto şeklini takip ediyor. Önemli ikinci ve üçüncü hareketleri tamamladıktan sonra parçanın bir tür "sahne düzenlemesi" gerektirdiğini hissettim. Böylelikle çalışma, eserin bazı ana motiflerinin ve enstrümantal renklerinin orkestrada tanıtıldığı hassas bir ses dünyasına kısa bir ziyaret olan "Fragment" ile başlar ve sonunda solistin yüksek ve dalgalı tepkisini baştan çıkarır. Ancak "Fragment", orkestranın daha uzun olan ikinci bölüm olan "Pursuit"e geçmeden önce yalnızca kısa bir huzur uydusu olarak hizmet ediyor. Adından da anlaşılacağı gibi bu, ilgili herkes için huzursuz bir yolculuktur; solo viyolayı, fırsat bulduğunda içeri girip söz söylemeye çok istekli görünen orkestranın gizli tehdidine karşı savaştan sinirli, yalnız bir figür olarak sunar. Kuş civıltılarından ilham alan flageoletlerin ve yüksek C-string özlülerinin solo kadansı, kovalamaca devam etmeden önce geçici bir erteleme oluşturur. Bu, pürüzlü bir virtüözlük ve ritmik keskinlik içeren bir müzik; Paul Hindemith, Tom Waits'le bir grupta çalsaydı ortaya çıkabilecek türden bir melez... Parça, viyola'nın şarkı söylediği uzun bir ağıt olan "Veiled and Mysterious" ile kapanıyor. Solo çello ve yaylı perküsyonun buzlu sesleri üzerinde gelişen bir "Klagelied". Solo sesteki ani bir sessizlik ve hassas soru işaretlerinden oluşan bir geçişin ardından, viyola çizgisi yeniden yoğunlukla gelişir, sonunda orkestrayı harekete geçirir ve işi viyoladan devralarak, parça boyunca ifadelerin yer aldığı büyük ölçekli bir tutti bölümünde ortaya çıkar. Sırayla sade ve lirik bir eritme potasına atılır. Bu malzemenin kalıntıları arasında, viyola solosunun tek başına figürü, uzlaşma ve hayal dolu bir atmosferde yeniden ortaya çıkıyor. Obua ve koranglenin dokuma çizgilerinin eşlik ettiği, artık uğraşılmayan ve takip edilmeyen viyola, orta bölümdeki kuş benzeri armoniklerin yeniden gözden geçirilmesiyle bizi biraz kararsız da olsa barişçil bir sonuca yönlendiriyor" (Dean, 2005).

SONUÇ

Makalede, çağdaş viyola kompozisyonlarının oluşturulma fikirleri dört çağdaş besteciye ait açıklamalar doğrultusunda incelenmiştir. Bestecilerin, kompozisyonlarında viyolayı ses ve seslendirme tekniklerine ait özelliklerinin yarattığı çağrışımla benzer şekilde ele aldıkları, ancak temaya ait fikirlerde ayrışarak viyolanın ses ve icra özelliklerini farklı betimleyerek işledikleri anlaşılmaktadır. Bestecilerin kompozisyon fikirlerine yönelik açıklamaları incelenerek, içerikteki sıralamaya göre analiz edilmiştir.

Kaija Saariaho, kompozisyonunu oluştururken iki farklı dilin bir arada kullanıldığı bir şiirden etkilenmiş, bu iki dili viyola ve elektronik ses olarak bir araya getirmiştir. Kompozisyonunda gece, rüzgâr, karanlık, ayna, belirsizlik, nefes, iç çekiş ve simetri temalarını kullanmıştır. Viyolanın sesini, nefes sesine benzeten bestecinin, nefes sesini bir dil olarak ele aldığı ve hem viyolada hem de elektronik seste eş zamanlı kullandığı anlaşılmaktadır. Saariaho'nun eş zamanlı iki dil konusunu kompozisyonunda kullandığı tüm temalar üzerinde işlediği düşünülmektedir. Saariaho elektronik sesi, insana ait nefes sesini canlandırmak için kullanmıştır. İnsanın nefes sesi ve iç çekiş sesini glisando tekniği üzerinden farklı varyasyonlarla anlatmak için viyolayı tercih ettiği görülmektedir. Glisando varyasyonlarını kompozisyonunda kullandığı temalara göre şekillendirdiği ve anlatıcı olan ana karakteri viyola olarak tercih ettiği anlaşılmaktadır. Özetle Saahiaro'nun kompozisyon fikrinin oluşumunda viyolanın ses ve tını özelliklerinin icra tekniklerine kıyasla daha önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Jörg Widmann'ın viyolayı vokal enstrüman olarak tanımlamasıyla, viyola sesini insan sesine benzettiği, bu anlamda Saariaho gibi insana ait özelliklere odaklanarak vokal sesin ifadelerine göre kompozisyonunu işlediği anlaşılmaktadır. Widmann, vokal sesin ana melodiyi aktardığı şarkı ve arya formlarını tercih etmiştir. Diğer yandan hikâye anlatımlarında viyolanın do telindeki tınının başka enstrümanlara göre daha derin hatta düşünilemeyecek bir anlatım içerdiğini ifade ederek viyola sesini özel kıldığı düşünülmektedir. Widmann'ın viyola sesini ütöpik denilecek hikayeleri ve dünyaları anlatmada işlevsel bulduğu, bu anlamda viyolanın gizemli karakteriyle ütöpik ve akla gelinmeyecek hikayeleri, melankolik karakteriyle de vokal ses özelliğini ifade ettiği düşünülmektedir. Sonuç olarak Widmann viyolanın ses özelliğinin kendisinde yarattığı çağrışımdan yola çıkarak kompozisyonunu oluşturmuştur.

Jennifer Hidgon viyolada, keman gibi parlak olmayan koyu ve alçak ses zenginliğini beğenmektedir. Viyolanın düşük ve yüksek ses aralıklarının müzikteki tempoyu değiştirdiğini bu nedenle düzenli bir tempo sağlamak için ses aralığını yüksek tutarak kompozisyonunu oluşturduğu anlaşılmaktadır. Viyola kompozisyonu üretirken ses özelliklerinin iyi bilinmesine, tempo belirlenirken ve virtüözlük içeren pasajlar yazılırken dikkat edilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Diğer yandan daha önce yazılan viyola kompozisyonlarını inceleyen Hidgon, viyolanın ses ve tını özelliği bakımından koyu tarafının çok ele alındığını bu nedenle kompozisyonları karanlık bir anlatıma sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu karanlık yapıyı tercih etmeyen Hidgon'ın canlı ve parlak müziğini viyolayla işlemeye odaklandığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak Hidgon da viyolanın ses ve tını özellikleri üzerinden bir yol çizerek, sesiyle standartlaşmış karanlık ve koyu kalıplardan uzaklaşmayı tercih etmiştir. Kompozisyonunu parlak ve canlı müziği ifade edecek yüksek seslerle oluşturduğu ve bir anlamda icra teknikleri açısından zor da olsa viyoladan vazgeçmeyerek kompozisyonunu yazdığı anlaşılmaktadır.

Brett Dean, bir viyola virtüözü olarak bu kompozisyonunu yazmadan önce, daha önce yazılan viyola kompozisyonlarıyla ilgili fikirlerini değerlendiriyor. Dean, hem besteci hem de viyolacı olmanın avantajına bağlı olarak, kompozisyonuna başlamadan önce viyola karakterinin gerçek özünün ne olduğunu sorgulamıştır. Viyolayı esrarengiz ve güzel bir enstrüman olarak gören Dean'in kompozisyonunu ele alırken çağdaş bir yaklaşım kaygısı taşımadan ilerlediği, klasik konçerto formunda üç bölümlü bir eser olmasını tesadüf olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Eserin bölümlerinde solo viyolayı insana ait karakteristik özelliklerle donattığı ve orkestrayı da onun etrafındaki dünya gibi işlediği anlaşılmaktadır. Viyolayı tehditlere karşı savaşan, sınırlı ve yalnız, yeri geldiğinde uzlaşmacı, barışçıl ve hayal dolu bir insan figürü olarak sunmaktadır. Birbirini kovalayan iki konunun zaman kazanması adına viyola farklı bir konuma geçerek kuş cıvıltılarını taklit etmektedir. Sonuç olarak, Dean'in viyolaya ses ve icra özellikleri bakımından oldukça hâkim olduğu ve kompozisyonunda, müziğin ritmik yapısını, viyolanın çalma tekniklerindeki özelliklerini ve duygulardaki ifade gücünü iyi yansıttığı anlaşılmaktadır.

21. yüzyılda önde gelen çağdaş bestecilerin, kompozisyonlarını oluşturma aşamalarında viyolanın onlar için belirli temaları çağrıştırdığı; genelde viyola için bir kompozisyon üretme fikrinden çok, ortaya çıkan fikri viyolayla anlatma eğiliminin baskın olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan besteciler, kompozisyonlarında viyolayı tercih etme nedenlerinde

insanla bağdaşan konularla karakterize ettikleri ortak bir duygu ve fikir yaklaşımı ortaya koymuşlardır.

Araştırma sonucunda, bestecilerin viyolanın ses, tını ve çalma tekniklerini kullanarak, kompozisyonlarında aktarmak istedikleri duygu ve düşünce ifadelerini netlikle açıkladıkları görülmektedir. Bestecilerin çağdaş bir bakış açısıyla farklı dijital seslerle viyolayı bir arada kullandıkları, icra tekniklerini zorlayıcı pasajlar yazdıkları; diğer yandan klasik ve standartlaşmış anlatım biçimleri tercih edilerek, insana ve doğaya ait olayları betimledikleri anlaşılmaktadır. Bestecilerin bu çalışmalarıyla, viyolada yorumculuk becerisini ileri seviyeye taşıdıkları ve teknik olarak sahip olduğu standart özelliklerini geliştirdikleri düşünülmektedir. Üretilen kompozisyonlar sayesinde klasik Batı müziğindeki çağdaş yaklaşımlarda sınırların genişletildiği ve viyolanın çalgı kimliğine yeni değerler kazandırılarak repertuarının zenginleştirildiği sonucuna varılmıştır.

Klasik Batı müziği köklü bir geçmişe sahip, sanat ve estetik kavramlarda anlam bakımından zengin, çalgılarıyla, bestecileri ve icracısıyla klasik yapısı ve zengin kültürüyle her çağda olduğu gibi talep edilen müzik türlerinden biridir. Klasik Batı müziğinin tarihsel gelişim süreci içerisinde her çağda olduğu gibi 21. yüzyılda da yeni yaklaşımlarla beraber zenginleştiği ve popülerliğini yitirmediği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, 21.yüzyılda klasik Batı müziği türünün diğer müzik türleri karşısında yok olma tedirginliği taşımaya popülarlık yarışında olmadığı ve geçmişten beri sahip olduğu kültürel öğelerle, dinleyiciden icracıya, sestem çalgıya her çağda karşılaştığı yeni gelişmeler karşısında yapısının korunacağı düşünülmektedir. Bu araştırma ile, 21. yüzyılda klasik Batı müziğindeki yeni gelişmeler doğrultusunda viyolanın çalgı kimliği ve yeri hakkında genel bir gözlem ve değerlendirme ortaya konulmak istenmiştir. Bu anlamda makalede incelenen dört bestecinin, çağdaş yaklaşımlarıyla genelde klasik Batı müziğine, özelde ise viyola çalgısına ilişkin katkılarının belirlenmesiyle, günceli anlamak ve ileriye dönük gelişmeleri tahmin ederek değerlendirmek açısından kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Cebeci, S. (2010). Bilimsel Araştırma Ve Yazma Teknikleri. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım San. Ve Tic. Ltd. Şti.
- Chevassus, B. R. (2011). Müzikte Postmodernlik. (Çev. İ. Usmanbaş). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Görgülü, Ö. (2006). 20. Yüzyıl Çağdaş Türk Müziği'nde Viyola Repertuarı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Griffiths, P. (2010). Modern Music And After. Oxford University Press.
- Karademir, E. (2022). 21. Yüzyıl Solo Viyola Eserlerinin Konservatuvar Viyola Eğitiminde Yeri ve Önemi. (Sanatta Yeterlik Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon. DOI: 10.21550/sosbilder.1004461
- Karasar, N. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaygısız, M. (2004). Müzik Tarihi- Başlangıcından Günümüze Müziğin Evrimi. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Kostka, S. (2006). Teknik Ve Materyallerle Yirminci Yüzyıl Müziği. New Jersey: Pearson Education LTD.
- Mimaroğlu, İ. (1999). Müzik Tarihi. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Riley, M. W. (1993). The History Of The Viola. Michigan, U.S.A: Braun-Brumfield, Ann Arbor.
- Uscher, N. J. (1980). Performance Problems In Selected Twentieth Century Music For Viola. New York University.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Güncellenmiş 12. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Web Kaynakları

- Boosey. Brett Dean Viyola Konçertosu.
<https://www.boosey.com/cr/music/Brett-Dean-Viola-Concerto/47053> (Erişim T. 4.04.2024)
- Cirigliano, M. (2015). Jörg Widmann Viyola Konçertosu.
<https://www.michaelwriteswords.com/jorg-widmann-viola-concerto-antoine-tamestit> (Erişim T. 2.04.2024)

- Earrelevant. (2019). Jennifer Higdon Viyola Konçertosu. <https://www.earrelevant.net/2019/01/jennifer-higdon-discusses-her-viola-concerto/> (Erişim T. 2.04.2024)
- Garth Knox. Viola Spaces. <https://www.garthknox.org/compositions/viola-spaces/> (Erişim T. 20.03.2024)
- Huang, H. Y. Biyografi ve Çalışmaları. <https://www.hsinyunhuang.com/about> (Erişim T. 1.04.2024)
- Intermusica. (2023). Brett Dean Biyografi. <https://www.intermusica.com/artist/Brett-Dean> (Erişim T. 4.04.2024)
- Jennifer Higdon. Biyografi. <http://jenniferhigdon.com/biography.htm>, (Erişim T. 2.04.2024)
- Jörg Widmann. Biyografi. <https://www.joergwidmann.com/vita-en.html> (Erişim T. 2.04.2024)
- Saariaho, K. (2015). Biyografi ve Vent Nocturne Eseri. <https://saariaho.org/> (Erişim T. 25.03.2024)
- Youtube. (14 Ocak 2021). Kaija Saariaho/ Vent Nocturne/Garth Knox. <https://www.youtube.com/watch?v=9ZiepkhWstE> (Erişim T. 25.03.2024)
- Youtube. (2 Mayıs 2020). Jennifer Higdon Viyola Konçertosu Colin Sorgi. <https://www.youtube.com/watch?v=uryzt6Grpns> (Erişim T.5.04.2024)
- Youtube. (21 Ekim 2022). Brett Dean Viyola Konçertosu /Lawrence Power. <https://www.youtube.com/watch?v=Y1tczcoUrSE> (Erişim T. 5.04.2024)
- Youtube. (30 Ocak 2018). Jörg Widmann/Viyola Konçertosu/ Antoine Tamestit. https://www.youtube.com/watch?v=_5WraTt_1_U (Erişim T. 5.04.2024)